

TAŞIMALI EĞİTİM PROGRAMINDAKİ İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN DURUMLARI: SİLOPİ KÖYLERİ ÖRNEĞİNDE BİR SOSYAL DEĞERLENDİRME

*Nilay Çabuk Kaya**

Özet

Bu çalışmanın konusu taşımali eğitim programı içindeki öğrencilerin bir sosyal değerlendirmesidir. Kırsal alan içinde zorunlu sekiz yıllık ilköğretime bu sistem içinde devam eden öğrenciler araştırmanın hedef grubunu oluşturmaktadır.

Araştırma Şırnak ili Silopi ilçesinin taşımali eğitim kapsamındaki köyleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem, araştırma kapsamında yer alan köylerden Silopi Merkez ilçeye taşınan 73 erkek öğrenciden oluşmaktadır, çünkü bu köylerden taşımali eğitim sistemine katılan kız çocuğu bulunmamaktadır.

Bu makalede araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, öğrencilerin hane içindeki yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ile taşımali eğitim programı kapsamında yaşadıkları güçlükler değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: *Eğitim, Zorunlu temel eğitim, Taşımali eğitim.*

Abstract

Social Assessment of the Students in Bussing Program

The subject of this study is a Social Assessment of the students who are in the bussing school program. Students, who continue their 8-years compulsory basic education within the bussing school program in rural area, constitute the target group of the research.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

This research was conducted on the Silopi' s villages which are including to the bussing school program, in Şırnak province. A Sample is consist of 73 male students who are transported from the villages within the research area to the centre of Silopi. Because, there was not any female student participated to the bussing school program from in these villages.

This paper is to examine the situations of students in household lives and their problems within the bussing school program, in the light of research findings.

Key words: Education, Compulsory basic education, bussing schooling

1.GİRİŞ

Günümüz toplumlarında II. Dünya Savaşı sonrasında, eğitimin bireyin verimliliğini ve dolayısı ile de gelir ve sosyal statüsünü arttırdığı; bireyin eğitim düzeyinin artması sonucunda toplam üretim düzeyini de arttırdığı ve bu nedenle eğitimin yaygınlaştırılmasının hem bireysel, hem de toplumsal açıdan kazançlı olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler eğitim yatırımlarının sonuçlarına ilişkin daha iyimser olmaya başlamışlardır. Özellikle de, gelişmekte olan ülkelerin daha donanımlı insan gücüne gereksinim duymaları, eğitimin ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan bir yatırım harcaması olarak kabullenilmesi, iyi bir yaşama ulaşmanın temel belirleyicilerinden biri olarak bir diploma ve iyi bir mesleğe sahip olmanın önemsenmesi, eğitimin planlanmasında etkili olmuştur (Coombs, 1966; 1970; 1982;)

Temel eğitimin önceliği olan ve onu bütünleyen eğitim süresinin uzunluğu ve niteliği, aynı zamanda toplumda o derecede büyüklükte verimlilik artışı sağlama olasılığı da yaratmaktadır (Behram,1990). Herkes için temel eğitimi sağlamanın olurluğu, Güney Kore, Japonya , Tayvan, Hong Kong, Tayland ve Çin gibi birçok gelişmekte olan ülkede ekonomik büyüme öncesi ve büyüme süresince eğitime erişimi yaygınlaştırma çabaları görülmektedir. Bu ülkelerde eğitimsel olanakların yaygınlaşmasından önce yeterli bir büyüme beklenmemiş olup öncelik eğitime verilmiştir (Dreze ve Sen 1989; 2002).

Ülkenin kalkınması, sanayileşmesi ve demokratikleşmesi bireyin kendini tanıması, yaratıcı ve eleştirici düşüncesini geliştirmesi için ülkeler eğitim sisteminde bazı yenilikler yaparlar. Bu yenilik sistem düzeyinde dönüşümleri, modern kurumlar kurma çabalarını, modern öğretim araç ve gereçlerinin sağlanması, okul yönetiminde yenilikler yoluyla öğretme-öğrenme sürecini geliştirmeye yönelik değişik uygulamaları kapsar. Örneğin Sri Lanka, Malezya gibi ülkelerde ortaya konulan birçok yeni uygulamalarla yasal zorunluluk olmaksızın ilköğretime yüksek düzeyde kayıtlar sağlanmıştır (Mehrotra,1998). Bu ülkelerdeki bu başarılı sonuçlara

ulaşmadaki temel etkenler, eğitimde kaliteyi sağlama (müfredat programlarında, öğretmen eğitimlerinde, alt-yapı ve materyallerin iyileştirilmesinde) ve ailelerin eğitim maliyetlerini azaltma yönündeki destekler (kitap, kırtasiye, üniforma, ücretsiz yemek ve taşıma vb.) sunmak, sonuçta ebeveynlerin çocuklarını gönüllü olarak okula göndermesine neden olmaktadır (Boyen ve diğerleri, 1998; Fallon ve Tzannatos, 1998).

Ülkemizde 1997-1998 eğitim öğretim yılından bu yana kesintisiz sekiz yıllık ilköğretim uygulaması yapılmaktadır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması, Taşımali İlköğretimin yaygınlaşmasına neden olmuştur (Öztürk, 2001:114). Taşımali eğitim uygulaması ile ilköğretimin tüm çağ nüfusuna yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Taşımali İlköğretim Uygulaması; nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde, zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin merkez ilköğretim kurumlarına gününbirlik taşıma uygulamasına denir (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995:45). Uygulamanın amacı Milli Eğitim Bakanlığınca; okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle okulu eğitime- öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim- öğretim görmelerini sağlamak olarak ifade edilmektedir (MEB, 2000:3).

Taşımali İlköğretim ülkemiz için oldukça yeni bir kavramdır. 1992 yılından itibaren birtakım araştırmalarla Taşımali İlköğretim uygulamalarının nitelikleri, yeterlilikleri, yetersizlikleri ve alınacak tedbirlerin neler olması konuları araştırılmıştır (Büyükkaragöz ve Şahin, 1994; Karakütük, 1997; Büyükboyacı, 1998).

Bilindiği gibi Anayasamızın 42. maddesinde eğitim hakkı “Kimse, eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır” şeklinde yer almaktadır. Taşımali İlköğretim uygulamasının herkese “eğitimde fırsat eşitliğinin” tanınması ilkesine oldukça uygun düştüğü düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar ve pilot çalışmalar sonucunda Taşımali Eğitimi gerektiren nedenler parasal ve eğitimsel olarak iki grupta incelenmiştir (Büyükkaragöz ve Şahin, 1994). Ayrıca Taşımali Eğitime ilişkin görüşleri de olumluluk ve olumsuzluklar içinde görmekteyiz (Alkan, 2002; Kocak, 2003; Devedakan, 2002)

Taşımali İlköğretim uygulaması içinde taşınan öğrencilerin içinde buldukları durum, üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Taşımali İlköğretim uygulamasının olumlu ve olumsuz sonuçlarını araştırmak, özellikle öğrenciler üzerindeki etkilerini iyi belirlemek gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışma öğrencilerin hane içindeki yaşamlarını ve Taşımali Eğitim programı kapsamında karşılaştıkları güçlükleri belirlemeyi hedeflemektedir.

1.1.YÖNTEM

Durum saptamaya yönelik bir survey araştırmasıdır.

1.1.1.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Şırnak İli Silopi ilçesinin 1998-1999 öğretim yılında Taşımali İlköğretim eğitimin başlatıldığı 10 köy oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme bu köylerden Silopi'deki Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'na taşınan 73 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Bu köylerden taşımali eğitime katılan kız öğrenci bulunmadığından dolayı araştırma erkek öğrenciler üzerinde yürütülmüştür.

1.1.2.Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada eğitim için köylerinden ilçe merkezindeki bir okula taşınan öğrencilerin içinde buldukları sorunlarını belirlemek için görüşme formu ve odak grup toplantıları ile veri toplanmıştır.

2. ARAŞTIRMA ALANI VE BULGULAR:

2.1. Silopi İlçesi'nin Sosyo-Ekonomik Görünümü

Silopi ilçesi Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölge'sinin Irak ve Suriye sınırında bulunan Şırnak ilinin (Merkez ilçe dahil) 7 ilçesinden biridir. Silopi ilçesinin bulunduğu yerin adı Girik'tir. Girik "tepecik" anlamına gelmektedir. 1960 yılında Cizre'nin bir köyü iken ilçe idari birimi konumuna gelmiştir.

Silopi'nin kuzeyini kaplayan Cudi Dağı bir tarih efsanesi gibi uzanmakta, M.Ö 4000 yıllarına uzanan yöre tarihine damgasını vurmaktadır. Silopi bölgesi, tarih boyunca, Gutiler, Babililer, Medler, Asurlular, Persler, Partlar, Sasaniler, İslam İmparatorluğu, Emeviler, Abbasiler, Zengiler, Artuklular, Eyyübler, Selçuklular ve Osmanlılar'ın egemenliğinde kalmıştır.¹

Cumhuriyet döneminde ise Türkiye-Irak sınırında açılmış bulunan *Habur Gümrük Kapısı* yöreye ticari bakımdan eski *ipek yolu* ticaretini yansıtan bir canlılık katmıştır. Yöre bu canlılığını, günümüzde de, tankerle petrol taşımacılığının yapıldığı bir yer olarak korumaktadır. Petrol taşımacılığı bölge insanına büyük bir gelir kaynağı olarak yansımaktadır.

2.1.1.Coğrafi konumu:

Silopi Türkiye-Irak-Suriye sınırlarının kesiştiği noktada yer almaktadır. İlçe merkezi ile köyleri Cudi Dağı'nın eteklerindeki düzlük alanda bulunmaktadır. Cudi Dağı ve çevresinde bozkır bitkileri görülür. Silopi'de

¹ Şırnak İl Yıllığı (1998)

kara iklimi hakim durumdadır. Rakımı 415 metre olduğu için ilçede kar yağışı çok seyrek olarak görülür. Kışlar ılık ve yağmurlu, yazlar ise çok sıcak ve kurak geçer. Yörenin en önemli su kaynağı olan Dicle Irmağı ile Hezil Çayı çevresi ise sulak alanlar olarak göze çarpmaktadır.

2.1.2 Tarım ve Ekonomi:

Bölge ekonomisi tarıma ve sınır ticaretine dayanmaktadır. Kuru tarım olarak buğday, sulu tarımda ise ağırlıklı olarak pamuk ekimi görülür. Sondaj ile açılan kuyulardan sağlanan suyla sulama yaygındır. Bölgede çeşitli meyve ağaçları bulunur ve geçimlik düzeyde tüketime yönelik sebze yetiştirilir.

Tarımsal alandaki işgücünü, özellikle pamuk toplamada kız çocukları ve kadınlar oluşturmaktadır. Bunların çoğunluğu da Kahramanmaraş ile Şanlıurfa çevresinden ya da başka illerden gelen mevsimlik işçilerdir. Bu bölgeye kiracılık ve ortakçılık için çalışmaya gelenler de bulunmaktadır.

2.1.3. Göç ve Kentsel Yaşam

Bölgede yaşanan terör ve güvenlik nedeniyle, köylerden ilçeye oldukça yoğun bir göç yaşanmıştır. Bu nedenle, ilçede sağlıksız bir büyüme göze çarpmaktadır. Konutlaşma imarsız olarak hızla gelişmektedir. Bu nedenle alt-yapı sorunları hızla kendini hissettirmektedir. Kentte, daha şimdiden, yeşil alan ve park-bahçe gibi topluma açık kamusal alanlar ile benzeri mekanların yetersizliği söz konusudur.

2.1.4. Eğitim

Sürekli nüfus artışı ile kente yönelik göçler sonucunda yaşanan en temel sorunlar olarak karşımıza, eğitim olanaklarının yetersizliği çıkmaktadır. İlçede on İlköğretim Okulu, bir Lise, bir Meslek Lisesi, bir Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) ve bir de halk eğitim kurs binası bulunmaktadır.

Bölgenin eğitimdeki alt-yapı yetersizlikleri, eğitim sistemindeki değişim ve yenilikleri karşılamaktan oldukça uzak kalmaktadır. Köy ilköğretim okullarının çoğunda bir derslik bulunmakta, bu nedenle birleştirilmiş şubelerle dersler yapılmaktadır. Bu koşullar altında eğitimde beklenen verim sağlanamamaktadır.

İlçeye gelen öğretmenlerin çalışma koşulları oldukça zor görülmektedir. Öğretmen evinde bekar öğretmenler barınmakta ve 3 kişi bir odayı paylaşmaktadır. Köy okullarındaki öğretmenlerin çoğunluğu da Silopi ilçe merkezinde yaşadığından dolayı barınma sorunu daha yoğun olmaktadır.

Temel eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması nedeniyle, kırsal alanlardaki okul çağı çocuklarının beş yıllık ilkokullardan sonra temel eğitimlerini tamamlayabilmeleri için İlçedeki okullara taşımali sistemle ulaşmaları bir çözüm yolu olarak görülmüştür. Bu konuda ilk adım, 1998-

1999 öğretim yılında GAP-BKİ ve UNDP işbirliği ile başlatılmış olan bir pilot proje uygulaması şeklinde görülmektedir. 2000-2001 öğretim yılında 580 öğrencinin taşınmalı eğitim kapsamı içinde bulunduğu görülmektedir.

Bu nokta da önemle belirtilmesi gereken bir konu da, kız çocuklarının bu olanaktan çeşitli nedenlerle yararlanamaz durumda olmalarıdır. 2000-2001 öğretim dönemi için taşınmalı sistem kapsamına alınan öğrenciler listesinde toplam 54 kız öğrencinin bulunmasına karşın öğretim dönemi içinde bu çocukların okula gönderilmediği belirlenmiştir. Sadece taşınan öğrenciler içinde bu dönemde yalnızca bir kız çocuğuna rastlanmıştır.

2.2. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın yapıldığı köylerden Taşınmalı İlköğretime katılan öğrencilerin yaşadıkları hanelerin genel özellikleri, Taşınmalı İlköğretim sisteminden memnuniyetleri ve karşılaştıkları sorun alanlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

2.2.1. Hanelerin Genel Özellikleri

Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması 14 yaştır. Öğrencilerin, çoğunluğu çok çocuklu çekirdek aile içinde bulunmaktadır. Yaşadıkları hanedeki hane reislerinin eğitim düzeylerine bakıldığında Tablo 1’de görüldüğü gibi çoğunluğu %52,1 ile ilkokul mezunu olanlar oluşturmaktadır. Bu grubu %28,7’ lik oranla okumaz-yazmaz olanlar izlemektedir.

Tablo 1: Örnekleme Giren Öğrencilerin Hane Özellikleri

Hane Reisinin Eğitimi	%
Okumaz-yazmaz	28,7
Okur-yazar	15,1
İlkokul mezunu	52,1
Orta okul mezunu	2,7
Lise Mezunu	1,4
Hane Reisinin İşi	
Çiftçi	71,5
Şoför	14,3
Tüccar	1,4
Muhtar	4,3
Mevsimlik işçi	7,1
Çalışmıyor	1,4

Hane Büyüklüğü	
4-7 kişi	11
8-11 kişi	52,1
12-15 kişi	20,5
16-19 kişi	6,8
20 kişi ve üzeri	9,6
Hanedeki Okumaz-yazmaz Kişi Sayıları	
Okumaz-yazmaz yok	6,8
1 kişi	21,9
2 kişi	26
3 kişi	21,9
4 kişi ve üzeri	23,4
Hane Toprak Sahibi mi?	
Hayır	28,8
Evet	71,2

Hane reislerini yaptıkları işler açısından değerlendirdiğimizde, çoğunluğu %71,5'lik oranla çiftçilikle uğraşırken, %14,3'ü şoförlük ve %7,1'de mevsimlik işçilik yapmaktadır.

Görüşülen öğrencilerin %89'u 8 ve üzeri kişiye sahip hanelerde yaşamaktadır (Bkz.Tablo 1). Bu haneler içinde ancak %6,8'inde okumaz-yazmaz bulunmamaktadır. Hanelerin %23,4'ünde ise 4 kişi ve üzerinde okumaz-yazmaz bulunmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Örneklemdaki öğrencilerin hanelerinin toprak sahipliğine baktığımızda, Tablo 1'de de görüldüğü gibi, çoğunluğun (%71,2) kendine ait toprağı bulunmaktadır. Toprağı olanların %78,8'i de toprağı kendisi ailesi ile birlikte işliyor.

2.2.2. Öğrencilerin Hane İçinde Çalışma Durumları ve Karşılaştıkları Zorluklar

(Öğrencilerin okul döneminde ailelerin işlerine yardım etme durumu sorgulandığında, %86,3'ü ailelerinin işlerinde yardımcı olduklarını beyan etmiştir.)

Tablo 2: Öğrenciler Okul Döneminde Ne Tür İşlerde Ailelerine Yardımcı Oluyor?

İş Türü (N=63)	%
Temizlik	4,8
Tarla İşleri	77,8
Hayvan Bakımı	15,9
Su Taşımak	1,5
Toplam	100,0

Genelde ailelerine okul döneminde yardımcı olduklarını beyan eden çocukların (N=63) % 77.8'i tarla işleri ve %15.9'u da hayvan bakımı ile sorumlu olduklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 2). Bu işleri gerçekleştirme zamanları sorgulandığında ise Tablo 3'de de görüldüğü gibi %44.4'ü her gün okuldan geldikten sonra, % 28,6'sı işin olduğu her zaman ve %27'si de hafta sonlarında yardımcı olmaktadır.

Tablo 3 : Öğrencilerin Okul Döneminde Ailelerine Yardımcı Olma Zamanları

Yardımcı Olma Zamanları (N=63)	%
Her gün okuldan gelince	44,4
Hafta sonları	27,0
İş olduğu her zaman	28,6
Toplam	100,0

Taşınmalı İlköğretime katılan öğrencilerin %71.2'si ailelerinin evde derslerine yardımcı olmadıklarını söylemiştir. Öğrencilerin %46.2'si evde çalışırken karşılaştıkları zorluklar içinde özellikle evde çalışmaya uygun ortam olmadığını vurgularken, %30.8'i de gerekli kitap ve kaynağının olmadığını ve %23.1'i de evdeki işlerden çalışmaya zaman ayıramadığını belirtmiştir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4: Öğrencilerin Evde Çalışırken Karşılaştıkları Zorluklar

Karşılaşılan Zorluklar (N=73)	%
Evde çalışmaya uygun ortam yok	46,2
Gerekli kitap ve kaynak yok	30,8
Evdeki işlerden çalışmaya zamanım yok	23,1
Toplam	

2.2.3. Öğrencilerin Taşındıkları Okulda Karşılaştıkları Zorluklar

Görüşülen çocukların tümü okulda zorluklarla karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu zorlukların başında da genellikle derslerle ilgili olanlar gelmektedir. Öğrencilerin %33.3'ü ise çevreye uyum ile ilgili sorun yaşadıklarını: özellikle başlangıçta, yabancılık çekmek, utangaçlık çevreyi tanımamanın yarattığı sıkıntılar içinde bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, %3 oranındaki çocuk da yemek sorunu yaşamakta olduğunu ileri sürmüştür (Bkz. Tablo 5). Odak görüşmeler sırasında yine önemle vurgulanan bir noktada da, taşınmalı eğitime katılanların düzenli kahvaltı yapamadıklarından aç karnına derse girmenin zorluklarını da yaşamakta olduklarıdır.

Tablo 5: Öğrencilerin Okulda Karşılaştıkları Zorluklar

Karşılaşılan Zorluklar (N=73)	%
Yemek ile ilgili	3,7
Çevreye uyum ile ilgili	33,3
Derslerle ilgili	63,0
Toplam	100

Taşımali eğitim gören çocuklar, sosyal etkinliklere katılma isteği içinde bulduklarını, ancak katılmak için zamanlarının olmadığını ileri sürmektedirler. Bu öğrenciler, okul arabası ile gidip gelmelerinden dolayı, etkinliklere kaldıkları takdirde ulaşım sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedirler. Bu nedenle de sosyal etkinliklere katılmıyorum diyenlerin oranı %58.3'dür (Bkz. Tablo 6).

Tablo 6: Öğrencilerin Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımı

Etkinliklere Katılım (N=73)	%
Katılıyorum	41,7
Katılmıyorum	58,3
Toplam	100,0

2.2.4. Öğrencilerin Taşımali Eğitime Bakışları

Tablo 7: Öğrencilerin Taşımali Eğitimden Memnuniyeti

Memnun musunuz? (N=73)	%
<i>Evet</i>	44,6
<i>Hayır</i>	55,4
Hayır ise Nedenleri (N=29)	
<i>Serviler kalabalık oturacak yer yok</i>	14,4
<i>Arabada kavgalar oluyor</i>	10,7
<i>Bazen derse yetişemiyoruz</i>	7,1
<i>Servis geç geliyor yolda bekliyoruz.</i>	10,7
<i>Servis sabahları çok erken geliyor</i>	21,4
<i>Servis yolda bırakıyor</i>	7,1
<i>Araba sağlığını etkiliyor</i>	7,1
<i>Yorucu Oluyor</i>	14,4
<i>Eve geç geliyorum</i>	7,1

Tablo 7'e bakarak örneklemdaki öğrenciler açısından, %55.4'ünün taşımali eğitimden memnun olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Memnuniyetsizlik nedenleri sorgulandığında ise; %21,4'ü servisin sabahları

çok erken gelmesinden, %14,4'ü servisin kalabalık olmasından dolayı oturacak yer bulamamasından, %14,4'ü yorucu olmasından, %10,7'si servis arabasında kavga olmasından, %10,7'si servis arabasının geç gelmesinden dolayı yolda beklemlerinin verdiği sıkıntıları dile getirmektedir. Görüldüğü gibi genellikle taşıma sistemindeki aksaklıklardan kaynaklı güçlükler çocuklarda memnuniyetsizlik yaratmaktadır.

Ayrıca okula gidiş-dönüş saatlerinin uygunsuzluğunu dile getiren öğrencilerin %64,7'si sabah çok erken saatte gittiğini belirtmektedir.

Tablo 8: Öğrencilerin Servis Arabalarına Bindikleri Yerler

Arabaya Binilen Yer (N=73)	%
Evin önü	2,9
Köyün merkezi	47,1
Köyün dışı	50,0
Toplam	100,0

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğrencilerin %50'si servis arabalarına köyün dışından binerken, %47,1'i köyün merkezinden ve ancak %2,9'u evinin önünden servis arabasına binmektedir.

3. Sonuç

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar iki noktada ele alınabilir. Birincisi, örnekleme oluşturan öğrencileri yaşadıkları hane yapısı içinde değerlendirmek. Bu bağlamda elde edilen bulguların ortaya koyduğu bir gerçek şudur ki, taşınmalı eğitim içinde kırdan kente taşınan öğrencilerin hanelerinde karşı karşıya kaldıkları en temel sorun, çalışmalarını için gerekli ortam ve destekten yoksun olmalarıdır.

İkinci olarak da, görüşülen öğrencileri taşınmalı eğitim sistemi içinde yaşadıkları sorunlar açısından değerlendirmek. Bu konuda araştırmanın ortaya koyduğu en temel nokta, hem parasal hem de eğitimsel kaygılarla gerçekleştirilen taşınmalı eğitimin, kırsal kesim insanına eğitimde fırsat ve imkan eşitliği sağlama gibi olumlulukların yanı sıra, bu sistem içinde taşınan öğrencilerin karşı karşıya buldukları olumsuzluklarının da varlığıdır.

Öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları olumsuzları ele aldığımızda, ortaya koydukları en temel zorluk, sabahları servise binmek için erken kalkmak durumunda olmalarıdır. Ayrıca, taşınmalı eğitime katılanların, sabahları çok erken yola çıktıkları için düzenli kahvaltı yapamamaları ve aç karnına derse girmeleri de yaşadıkları diğer olumsuzluk olmaktadır.

Bunun yanı sıra, taşınan öğrenciler taşınmanın gerçekleştiği okul ve çevreye uyum sağlama gibi konularda da sıkıntılar çekmektedirler. Öte yandan,

taşımali eğitim gören öğrencilerin, belirli bir düzen içinde servis arabası ile gelip gitmelerinden dolayı boş zamanlarının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle de, taşımali eğitim gören çocuklar, sosyal etkinliklere katılma isteği içinde bulunsalar dahi, katılmak için zamanlarının olmadığını belirtmektedir. Çünkü, bu öğrenciler, okul arabası ile gidip gelmelerinden dolayı, etkinliklere kaldıkları takdirde ulaşım sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Genelde bu öğrenciler kendilerini sosyal etkinliklerden dışlanmış olarak algılamaktadırlar.

Yukarıda belirlenmiş sorun alanları göz önünde bulundurularak; taşıma saatleri özel günlerde, bayramlarda, etkinliklerde yeniden düzenlenmeli ve esnek olmalıdır. Taşınacak okulun alt-yapısı önceden hazır duruma getirilmelidir ve hatta taşımanın yapıldığı okullar tam gün eğitim yaparak ders saatleri taşınan öğrenciler için uygun saatler konumuna getirilmelidir. Taşımali eğitim uygulamasında üzerinde önemle durulması gereken bir nokta, taşıma yönetmeliğine uygun duruma getirilerek etkinleştirilmeli; taşıma için uygun nitelikteki araç ve personelin seçiminde özen gösterilmelidir.

Ayrıca, okul-aile birlikleri yapılanması içinde, ailelerle okul yöneticileri ve öğretmenlerin ilişkileri geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ALKAN, A. (2002) “Taşımali İlköğretim ve Öğrenci Sorunları”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında*,
Eğitim Dergisi, Ocak, 3; Sayı:23 <http://yayim.meb.gov.tr>. 12.04.2004
- BEHRMAN, J. R. (1990), *The Action of Human Resources and Poverty on One Another: What We Have Yet to Learn* LSMS Working Paper No. 74 (World Bank, Washington DC)
- BOYDEN, J., B. Ling & W. Myers (1998), *What Works for Working Children?* (Radda Barnen and UNICEF, Stockholm)
- BÜYÜKBOYACI, Ş. (1998) Taşımali İlköğretim ve Sorunlar (Y.Y.L.T.) Çanakkale.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S ve Şahin, H. (1995).“Taşımali İlköğretim Uygulamaları”, *Eğitim ve Bilim Dergisi* C.19; 16 ,
- COOMBS, P.H. (1966) The International Institute for Educational Planning, *International Review of Education*, Vol.12, No:3, s.333-345
- COOMBS, P.H. (1970) Waste at the Planning Stage, *Prospects*, Vol. No:4 s.18-22
- COOMBS, P.H. (1982) Critical World Educational Issues of the Next Two Decades, *International Review of Education*, Vol. 28, No:2, s.143-157.
- DEVEBAKAN, R. (2002). Taşımali İlköğretim ve Öğrenci Sorunları, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ocak, 3; Sayı:23 <http://yayim.meb.gov.tr>. 12.04.2004
- DRÈZE, J. & A. Sen, (1989): *Hunger and Public Action* (Oxford University Press, Oxford)
- DRÈZE, J. & A. Sen (2002), *India: Development and Participation*. (Oxford University Press, Oxford)
- FALLON, P. & Z. Tzannatos (1998), *Child Labour: Issues and Directions for the World Bank* (World Bank, Washington DC)
- KARAKÜTÜK, M. (1997). Taşımali İlköğretim Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar (Y.Y.L.T.) Ankara.
- KOÇAK, Ş. (2003) Neden Taşımali Eğitim www.cu.edu.tr/insanlar/semeddin/Neden_Taşımali_Eğitim.htm. 12.04.2004
- MEB, (2000), Taşımali İlköğretim Yönetmeliği, Ankara: 2000,
- MEHROTRA, S.: (1998), *Education for All: Policy Lessons from High-Achieving Countries*. UNICEF Staff Working Papers, no. EPP-EVL-98-005 (UNICEF, Geneva)
- ÖZTÜRK, H. (2001) Belçika’da ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim, Nobel Dağıtım, Ankara.